

Szyk wyrazów w zdaniach prostych

W języku niemieckim **orzeczenie** w formie osobowej (odmieniony czasownik) w zdaniu oznajmującym występuje zawsze **na drugim** logicznym **miejscu w zdaniu**. Inaczej jest w języku polskim, gdzie jest ono "ruchome" i nie ma stałego miejsca.

Podmiot może występować na pierwszym miejscu, bezpośrednio przed orzeczeniem (osobową formą czasownika). Jest to wtedy **szyk prosty**.

Ich gehe am Abend ins Theater.

Herr Berger arbeitet schon lange bei Siemens.

Jeśli w zdaniu oznajmującym podmiot występuje bezpośrednio po orzeczeniu (na trzecim logicznym miejscu) to wówczas jest to **szyk przestawny**.

Am Abend **gehe ich** ins Theater.

Ins Theater **gehe ich** am Abend .

Bei Siemens **arbeitet Herr Berger** schon lange.

Schon lange **arbeitet Herr Berger** bei Siemens.

Szyk wyrazów w zdaniach złożonych współrzędnie

Spójniki wymagające **szyku prostego** to:

1. **und (i,a)**:
 - Ich gehe in die Stadt, **und er bleibt** zu Hause.
 - Er fährt in den Urlaub **und sie arbeitet** noch.
2. **aber (ale)**: - występuje zawsze w zdaniu twierdzącym
 - Er hat viel Geld, **aber er ist** nicht zufrieden.
3. **denn (bo, ponieważ)**:
 - Ich kann nicht ins Kino gehen, **denn ich habe** keine Zeit.
4. **oder (albo)**:
 - Wir gehen in die Stadt, **oder wir fahren** an den See.
5. **sondern (lecz)**: - występuje tylko po zdaniu przeczącym
 - Wir gehen nicht an den Strand, **sondern wir bleiben** zu Hause.

UWAGA

Używając powyższych spójników (z wyjątkiem denn – bo, ponieważ) można pominąć podmiot lub podmiot i orzeczenie w drugim zdaniu, jeśli są one powtórzeniem ze zdania poprzedniego:

- Wir gehen in die Stadt und (wir) kaufen dort Brot.
- Er will das Haus nicht kaufen, sondern (er will) es nur besichtigen.

Spójnik wymagające szyku **przestawnego** to:

1. **dann (wtedy, potem, następnie)** :
 - Ich schreibe jetzt eine SMS, **dann gehe ich** in die Stadt.
2. **deshalb/darum (dlatego)** :
 - Am Freitag verreisen wir, **deshalb müssen wir** unsere Koffer packen.
3. **sonst (w przeciwnym razie)** :
 - Nimm den Regenschirm mit, **sonst wirst du** nass.
4. **also (a więc, zatem, wobec tego)** :
 - Mein Sohn ist krank, **also kann er** nicht in die Schule gehen.

Zdania pytające:

W języku niemieckim występują trzy możliwości tworzenia zdań pytających:

- 1) **Zdania pytające, rozstrzygające** (Odpowiedź tak lub nie), które w języku polskim zaczynają się od pytajnika "czy" tworzymy poprzez tak zwaną inwersję, czyli przestawienia czasownika **na pierwsze miejsce w zdaniu**:

Gehst du nach Hause?	Ja, ich gehe nach Hause.	Nein, ich gehe nach Hause nicht.
Hast Du Zeit?	Ja, ich habe Zeit.	Nein, ich habe keine Zeit.

- 2) W zdaniach pytających zaczynających się od zaimka pytającego Wer?, Was? Wo? i inne, czasownik występuje na **drugim** miejscu:

Wer ist das?	Wo wohnst du?	Woher kommst du?
---------------------	----------------------	-------------------------

UWAGA! Używając pytajnika **Wessen?** [Czyj?, czyja?, czyje? *dopełniacz, niem. Genitiv*]

po wessen występuje zawsze rzeczownik bez rodzajnika a dopiero na trzecim miejscu czasownik.

Wessen Auto ist das?	Wessen Buch liegt das?
-----------------------------	-------------------------------

- 3) Pytając o osoby poza [pytaniami wer?, wem?, wen?] używając zaimka pytającego z przyimkiem wtedy przyimek występuje na pierwszym miejscu [Mit], a zaimek pytający [wem] zaraz za nim, po czym pojawia się czasownik:

Mit wem **gehst** du spazieren? Für wen **sind** die Blumen? An wen **denken** Sie?

Zdania poboczne:

Zdanie poboczne jest częścią zdania podrzędnie złożonego. Występuje najczęściej po pewnych spójnikach takich jak np. **dass** (że), **ob** (czy), **wann** (kiedy), **warum** (dlaczego), **wohin** (dokąd), **wo** (gdzie), **weil** (ponieważ) i inne. Charakterystyczny jest tu szyk, w którym po spójniku występuje podmiot

a orzeczenie (czasownik) znajduje się na końcu zdania.

Er sagt,	dass	er karnk	ist.
Er schreibt,	dass	sie uns bald	besucht.
Sie fragt,	ob	er morgen nach Berlin	fährt.

UWAGA! Jeżeli w zdaniu pobocznym występuje czasownik rozdzielnie złożony, występuje on wtedy na końcu zdania w formie osobowej pisany łącznie z przedrostkiem:

Er sagte.	Er	ruft mich morgen	an.	ale
Er sagte,	dass	er mich morgen	anruft.	

UWAGA! Jeżeli w zdaniu pobocznym orzeczenie składa się z dwu lub trzech członów to na końcu zdania występuje odmieniony czasownik:

Er sagte.	Er	will mich morgen	besuchen.	ale
Er sagte,	dass	er mich morgen	besuchen will.	

Ich habe gehört. Sie	ist nach Berlin	gefahren.	ale
Ich habe gehört, dass	sie nach Berlin	gefahren ist.	

ZAPAMIĘTAJ

Szyk prosty: podmiot + czasownik

und (i,a), **aber** (ale), **denn** (bo, ponieważ), **oder** (albo), **sondern** (lecz).

Szyk przestawny: czasownik + podmiot

dann (wtedy, potem, następnie), **deshalb/darum** (dlatego), **sonst** (w przeciwnym razie), **also** (a więc, zatem, wobec tego)

Szyk poboczny: spójnik + podmiot czasownik na samym końcu zdania

dass (że), **ob** (czy), **wann** (kiedy), **warum** (dlaczego), **wohin** (dokąd),
wo (gdzie), **weil** (ponieważ) i inne.